Pest- en gedragsprotocol

Doel

Het anti-pestbeleid is bedoeld voor ouders en leerkrachten die gericht *preventief* en *curatief* willen handelen als het gaat om pesten.
Het uitgangspunt van het beleid is dat het een veilige plek voor het kind creëert waarin deze zichzelf kan zijn en zich goed kan ontwikkelen, en dat binnen basisschool de Klarinet.
Het anti-pestbeleid zorgt ervoor dat er ruimte wordt gemaakt om respect, warmte en rust te realiseren, welke ook uitgangspunten zijn van de Klarinet, de school waar ieder kind zich thuis moet voelen.

Definitie

Maar wat is pesten dan eigenlijk? En wat is het verschil tussen pesten en plagen?

Plagen

Bij plagen is er vaak sprake van incidenten, het gebeurt vaak spontaan en duurt niet lang. Bij plagen is er geen sprake van machtsverhoudingen, de kinderen in deze situatie staan aan elkaar gelijk. Daarnaast is plagen vaak grappig en leuk en wordt er ***geen*** psychische en fysieke schade gedaan aan de 'geplaagde'.

Pesten

Bij pesten echter is er sprake van sterke machtsverhoudingen, het ene kind is sterker en het andere kind heeft een zwakke positie. Pesten gebeurt ook niet één keer. Het gepeste kind is herhaaldelijk het haasje en de pesterijen duren lang.
De pester wil opzettelijk de ander pijn doen of kwetsen. Vaak wordt er naar dit kind opgekeken. Het gepeste kind voelt zich vaak verdrietig, onzeker en bang.

Wat is digitaal pesten?

Veel kinderen zitten tegenwoordig achter de computer op Internet. Met de opkomst van het gebruik door kinderen van de computer is ook het digitaal pesten opgekomen. Het hacken van emailaccounts, bedreigingen of het plaatsen van vervelende foto's zijn voorbeelden van digitaal pesten. Maar ook schelden via digitale media zijn vormen van digitaal pesten.
Digitaal pesten gebeurt vaak anoniem wat het voor het gepeste kind moeilijk maakt om te kunnen reageren.

Een goede definiëring van het begrip pesten zou dan zijn:

"Pesten is het langdurig uitoefenen van geestelijk en/of lichamelijk geweld door één persoon of een groep personen tegen een eenling die niet in staat is zich te verdedigen."

Pesten signaleren

Leerkrachten moeten kennis nemen van de signalen. Deze kunnen zijn; Van uit de pester(s):

- Een kind heeft altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen
- Een kind krijgt voortdurend de schuld ergens van
- Er worden negatieve opmerkingen gemaakt over iemands kleding, muziekkeuze e.d.
- Bezittingen afpakken
- Beledigen
- Negeren
- Buitensluiten
- Slaan, schoppen, schelden
- Als slaaf behandelen
- Opwachten na schooltijd
- Opbellen, sms-sen, nare e-mails e.d.
- Niemand wil naast het kind zitten

Vanuit de gepeste:

- Een kind zegt dat het gepest wordt
- Een kind is veel alleen, b.v. op het schoolplein
- Met kiezen van groepjes wordt kind altijd overgeslagen
- Er wordt niet geluisterd naar een kind als het iets zegt
- Kind is teruggetrokken, angstig
- Kind durft niet alleen naar huis te gaan
- Kind probeert zich overdreven aan te passen aan anderen

Preventief en Curatief

Preventief

Voorkomen is beter dan genezen wordt er wel eens gezegd. Het voorkomen van pesten kan kinderen heel veel ellende besparen. Er wordt dan ook voor gezorgd dat er een open en respectvolle sfeer hangt op de school, waarin kinderen zich prettig voelen en positief opstellen. Daarnaast wordt er door leerkrachten binnen de school consequent opgetreden. Er zijn op school duidelijke regels (zie aanpak PBS) en de leerkracht ziet er op toe dat deze worden nageleefd.

Om preventief te werken op het gebied van pesten dient de leerkracht goed op de hoogte te zijn van hoe kinderen pesten en welke signalen gepeste kinderen kunnen afgeven. De leerkrachten zijn opgeleid in het geven van "**kanjertraining"** in de groep.

Curatief

In sommige gevallen worden kinderen al gepest en is een preventieve aanpak allang niet meer van toepassing. Dan zal de school klaarstaan met een curatieve, directe aanpak.
Het kind zal in eerste instantie gestimuleerd worden om de situatie zelf op te lossen. Het kind wordt op deze wijze ook weerbaarder gemaakt.
Een kind heeft altijd het recht om zich in een situatie waarin pesten het onderwerp is, te beroepen op de leerkracht. Deze dient kinderen dan met elkaar in gesprek te brengen en met elkaar na te gaan hoe er met elkaar omgegaan dient te worden.
Als de pesterijen dan nog niet gestopt zijn, is het van belang het 'slachtoffer' veiligheid te bieden. Aan de pester zal dan duidelijk worden gemaakt dat zijn/haar gedrag niet getolereerd wordt en dat er sancties aan hangen.
Bij de pester zit vaak ook een probleem (zie 5 sporenbeleid)

De vijfsporenaanpak
Soms stopt het pesten niet. Het stopt ook niet vanzelf. Om het pesten te stoppen moeten er maatregelen genomen worden naar verschillende personen en groepen(gepeste, pester, meelopers, leerkrachten en ouders). Deze aanpak wordt vaak gebruikt met betrekking tot pesten en pestgedrag.

Steun bieden aan het kind dat gepest wordt:
- Naar het kind luisteren en zijn/haar probleem serieus nemen
- Met het kind overleggen over mogelijke oplossingen
- Samen met het kind werken aan oplossingen
- Zo nodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt, bijvoorbeeld een sociale vaardigheidstraining

Steun bieden aan het kind dat zelf pest:
- Met het kind bespreken wat pesten voor een ander betekent
- Het kind helpen om op een positieve manier relaties te onderhouden met andere kinderen
- Het kind helpen om zich aan regels en afspraken te houden
- Zo nodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt, bijv. een sociale vaardigheidstraining

De middengroep betrekken bij de oplossingen van het pestprobleem:
- Met de kinderen praten over pesten en over hun eigen rol daarbij
- Met de kinderen overleggen over mogelijke oplossingen en over wat ze zelf kunnen bijdragen aan die oplossingen
- Samen met de kinderen werken aan oplossingen, waarbij ze zelf een actieve rol spelen. Bovenstaande onderdelen komen aan de orde bij de kanjertraining

De basisschool (of de club, het buurthuis, de sportschool) steunen bij het aanpakken van het pesten:
- De leerkrachten en de rest van de schoolorganisatie informatie geven over pesten als algemeen verschijnsel en over het aanpakken van pesten in de eigen groep en de eigen school
- Werken aan het tot stand brengen van een algemeen beleid van de school rond veiligheid en pesten waar de hele school bij betrokken is

De ouders steunen:
- Ouders die zich zorgen maken over pesten, serieus nemen
- In samenwerking tussen school en ouders het pestprobleem aanpakken
- Zo nodig ouders doorverwijzen naar deskundige ondersteuning

De rol van de groepsleerkracht
Een groepsleerkracht speelt een zeer belangrijke rol in het aanpakken van pesten. Vaak is echter niet helemaal duidelijk hoe het pesten aangepakt moet worden. Wanneer is er sprake van pesten en plagen? Moet elk pestgedrag aangekaart worden? Welke stappen moet een leerkracht ondernemen om het pesten te doen stoppen? Met wie kan een leerkracht of een kind praten als dat nodig is?

Als een leerkracht pestgedrag in de klas of daarbuiten signaleert kan hij/zij een aantal stappen volgen als hij het gedrag wil aan gaan pakken:

1. Ongeacht wat de zwaarte is van het pesten, zal de leerkracht in eerste instantie een gesprek aangaan met de pester om na te gaan waarom deze pest. Het is hierbij belangrijk dat het pestgedrag wordt afgekeurd, maar niet de pester zelf. Geef aan dat je hem/haar wilt helpen.
2. Indien het pesten doorgaat, is het noodzakelijk dat het pestgedrag doorgegeven wordt aan de Intern Begeleider of de Directie.
3. Daarop volgt een gesprek met de ouder(s) van het kind om aan te geven dat het pesten moet stoppen.

4. Mocht het pestgedrag nog steeds aanwezig zijn, is het handig om te verwijzen naar een sociale vaardigheidstraining.

Boven beschreven staat het stappenplan dat in gebruik kan worden gesteld als er al sprake is van pesten. Maar zoals we allemaal weten is voorkomen altijd beter dan genezen. Het is dan ook van belang dat de leerkracht een goed pedagogisch klimaat moet creëren in de klas, zodat pesten niet eens de kans krijgt om voor te komen.
De groepscultuur moet open zijn waarbinnen groepsleden het leuk vinden als mensen die niet tot de groep behoren zo nu en dan binnenkomen. Iedereen hoort er bij. Kinderen in de groep moeten zich veilig voelen en een kans krijgen hun zegje te doen.
Wat belangrijk is bij deze (preventieve) aanpak is dat de groep zich bewust wordt van pesten en de gevolgen hiervan. Vaak zien kinderen de ernst van pesten niet in. Kinderen moeten erkennen dat pesten en de gevolgen ervan erg zijn. Zij kunnen de ernst van de zaak inzien als zij verhalen horen van ex-gepeste kinderen uit de klas of andere kinderen. De groep moet het met de leerkracht eens zijn dat het pesten een probleem is.

Even terug naar als er al sprake is van pesten. Het kan ook wel eens voorkomen dat je als leerkracht een anonieme melding van pesten binnenkrijgt. Hoe wordt dit aangepakt? Wat te doen als er net buiten de schooldeuren gepest wordt?

Anonieme melding
Het kan zijn dat er een leerkracht in de wandelgangen een briefje wordt toegestopt. Of dat er in het postvakje van de leerkracht een briefje wordt gevonden die anoniem meldt dat er bij haar/hem in de klas gepest wordt. Allereerst moet er gedacht worden aan het waarheidsgehalte van de melding. Een melding kan specifieke personen aanwijzen, maar ook gewoon een situatie met pesten aangeven. Als het specifieke personen betreft, is het belangrijk te kijken of de situatie zich inderdaad voordoet in de klas. De persoon van wie de melding afkomstig is, kan persoonlijk betrokken zijn geweest bij het pesten en zal de situatie anders gevoeld hebben als dat er werkelijk aan de hand is. Het is natuurlijk een erg subjectieve kijk op het pestgedrag.

Als de melding inderdaad klopt dan kan de leerkracht in het algemeen iets aan de klas vertellen over pesten en de gevolgen hiervan. Zonder de betreffende leerlingen in de schijnwerpers te zetten, kunt u de klas duidelijk maken dat er op school of in de klas wordt gepest. Misschien hebben de betreffende personen hier een boodschap aan en zal het pesten zichzelf oplossen. Mocht er nog steeds sprake zijn van pesten dan kan het bovenstaande stappenplan gevolgd worden.

Pesten buiten de school

Pesten hoeft niet altijd binnen de schooldeuren voor te komen. Kinderen kunnen ’s ochtends voordat ze naar binnengaan al een paar scheldwoorden te horen hebben gekregen en ook na school wordt het pesten vaak nog doorgezet.

Het is voor een leerkracht lastig om zijn handen te leggen op het pesten zodra de school uit is. Zorg er als leerkracht voor dat de leerlingen in de groep zich bewust worden van pesten en de gevolgen. Als leerkracht kan je het pesten op het schoolplein na school hebben gesignaleerd. Je kunt er dan met de kinderen om wie het gaat over spreken. Van hieruit geldt ook het bovenstaande stappenplan als het pesten doorgaat.

Zo geldt voor welke melding of signalering dan ook dat de leerkracht de situatie bekijkt en deze inschat op pestgedrag. Men kan dan met de groep spreken over pesten en de pester en de gepeste apart nemen.

Contactpersoon
Op school is er een aandachtsfunctionaris sociale veiligheid die een bijdrage kan leveren in het oplossen van het probleem. De contactpersoon is bekend met de theorie en de praktijk over pesten en groepsprocessen. Daarnaast is de contactpersoon oplossingsgericht, maar ook dient deze tegelijkertijd verantwoordelijkheid te geven en te laten bij betrokkenen. De contactpersoon is een aanspreekpunt voor leerkrachten, leerlingen en ouders. Zij kunnen bij deze persoon terecht met vragen en/of klachten. Daarnaast draagt de aandacht

functionaris zorg voor het pest- gedragsprotocol, monitoren van de sociale ontwikkeling en de sociale veiligheid in de school onder de aandacht houden.

De aandachtsfunctionaris veiligheid op de Klarinet is: Romana van der Holst.

Vertrouwenspersoon
Interne vertrouwenspersoon: Lenneke Braas
Zij is laagdrempelig te benaderen en kent de school, de leerkrachten en de populatie. Ze is benaderbaar voor ouders, leerlingen en leerkrachten (collega's). De gesprekken met de vertrouwenspersonen zijn vertrouwelijk, binnen de kaders die de Wet Meldcode hiervoor stelt.
Externe vertrouwenspersoon: Secretariaat Jeugdgezondheidszorg (JGZ), telefoonnummer: 088 - 308 33 42. Sophia scholen heeft deze rol middels een abonnement bij deze partij belegd.

Aandachtsfunctionaris kindermishandeling en meldcode: Maaike van Hal.
Zie beleidsplan sociale veiligheid Sophia Scholen

Preventiemedewerker: Romana van der Holst
Zie beleidsplan sociale veiligheid Sociale scholen

Sanctieafhandeling directie
Niet elk pestprobleem hoeft verwezen te worden. Sommige pesterijen worden door de leerkracht gesignaleerd en aangepakt. Wanneer de pesterijen niet ophouden, kunnen de pester en de gepeste hun verhaal doen bij de intern begeleider. Bij dit gesprek gaat er nog 1 waarschuwing naar de pester uit, mocht hij hier geen boodschap aan hebben dan zal er bij de volgende keer direct contact op worden genomen bij de ouders en wordt de directie ingeschakeld.

Het betrekken van de directie bij aanhoudende pesterijen is noodzakelijk en dient aangenomen te worden als regel. Niet elke leerkracht geeft het pestgedrag aan. Op deze manier blijft het pesten maar doorgaan tot er blijvende gevolgen zijn voor zowel pester als gepeste.

Adviezen voor ouders
Als ouder mag u van school verwachten dat zij uw kind veiligheid en bescherming biedt.
* Luister goed naar wat uw kind over school vertelt.
* Wees alert op signalen die kunnen duiden op pesten.

<u>Als uw kind gepest wordt</u>:

- Neem uw kind serieus.
- Wordt niet boos op de pester maar leg zo neutraal mogelijk uit dat u hulp gaat zoeken op school.
- Als het kind geen hulp wil (bang voor represailles) probeer het kind ervan te overtuigen dat ook de pester geholpen moet worden om het pesten te stoppen. Anders kan hij/ zij nog meer slachtoffers maken. Leg uit dat u en school vertrouwelijk met de informatie om zullen gaan. Hulp vragen is geen klikken!
- Maak een afspraak op school en leg het probleem voor aan de leerkracht. Vraag wat hij of zij er al aan gedaan hebben en wat de volgende stappen zijn die genomen moeten worden. Bespreek de afspraken met het kind.
- Houd in de gaten of de school er alles aan doet om het probleem op te lossen. Bent u niet tevreden, ga dan terug en bespreek het opnieuw met de leerkracht. Lost dit niets op ga dan eventueel naar de Intern Begeleider of de directie.
- Als u uiteindelijk niet tevreden bent met de aanpak van school kunt u de vertrouwenspersoon inschakelen. Zij staat in de schoolgids vermeld.
- Voor sommige kinderen kan een sociale vaardigheidstraining een goede steun in de rug zijn.

Als uw kind een pester is:

- Raak niet in paniek en wordt niet boos maar probeer met uw kind te praten.
- Laat uw kind merken dat u hem / haar nog steeds waardeert, maar dat het gedrag wordt afgekeurd.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen: waarom pest uw kind een ander kind?
- Ga praten met de school. De school moet ook hulp bieden aan de pester.
- Voer de afspraken die met school gemaakt zijn zo consequent mogelijk uit.
- Laat het kind merken dat zijn / haar gedrag een probleem is en dat u, school en het kind zeker tot een goede oplossing zullen komen.
- Denk in sommige gevallen aan een sociale vaardigheidstraining voor uw kind.
- Voor sommige kinderen is het goed dat zij hun 'agressieve impulsen' gaan kanaliseren. Een sport zoals b.v. judo of worstelen zou soms kunnen helpen

Als uw kind bij de zwijgende middenmoot hoort:

- Als uw kind weet dat een kind gepest wordt, spoor uw kind dan aan om dat aan de leerkracht door te geven. Ga eventueel zelf mee. Doe dat op een moment dat de pester en de gepeste niet aanwezig zijn. Vraag de leerkracht om geheimhouding van de informatie; de pester hoeft niet te weten te komen wie verteld heeft dat hij pest.
- Spoor uw kind aan om andere kinderen te mobiliseren om tegen de pester te zeggen dat hij er mee moet stoppen. Dit is voor kinderen erg moeilijk; verwacht hier niet te veel van.
- Spoor uw kind aan om meteen naar de leerkracht te gaan als het pesten plaatsvindt, dat is helpen en geen klikken.

Stappenplan bij grensoverschrijdend gedrag

De leerkracht constateert dat een leerling pest of herhaaldelijk grensoverschrijdend gedrag vertoont (of dit wordt bij hem/haar gemeld door bijv. de TSO). De hierboven genoemde aanpak heeft niet geleid tot veranderd gedrag. Er is dan sprake van het systematisch vertonen van ongewenst gedrag. De school tolereert dit niet en gaat over tot het onderstaande stappenplan. Dit bestaat uit 5 verschillende fases. Afhankelijk van hoe lang een leerling blijft doorgaan met het ongewenste gedrag en wel of geen verbetering vertoont, zal één of meerdere fases van dit plan doorlopen worden. Voor deze 5 fasen ingaan, is er al eens melding via mail en telefoon gedaan over ongewenst gedrag.

Fase 1

- De ouders van het kind dat het ongewenste gedrag vertoont, worden door de leerkracht en hun kind op de hoogte gesteld van de gebeurtenissen in een gesprek op school.
- Een verslag van dit gesprek met de gemaakte afspraken wordt opgenomen in het dossier van de betreffende leerling. De ouders krijgen een kopie van dit verslag. Ook de consequenties bij het niet nakomen van de afspraken worden daarin vastgelegd.
- Er wordt een vervolgafspraak door de leerkracht met de ouders gemaakt ter evaluatie.
- Er volgt een pedagogisch gesprek met de desbetreffende leerling ter bewustwording van wat zijn gedrag teweegbrengt en/of een schriftelijke opdracht over zijn/haar rol in het pestprobleem.
- De ouders van het gepeste kind worden uitgenodigd voor een gesprek, waarin afspraken worden gemaakt over de begeleiding. Dit wordt vastgelegd in het dossier van de betreffende leerling.
- De ouders van de rest van de leerlingen uit de groep worden, als er meerdere kinderen bij betrokken zijn, op de hoogte gebracht door de leerkracht.
- De situatie wordt gemeld aan het team en de directie.

Fase 2

- De ouders worden voor een gesprek uitgenodigd op school als eerdere gesprekken en afspraken niet hebben geleid tot verbetering van het gedrag. Dit gesprek is in het bijzijn van de intern begeleider of de directie. De ouders wordt nadrukkelijk om hun medewerking gevraagd om een eind aan het probleem te maken. Van het gesprek wordt door de leerkracht een verslag in het dossier gemaakt.
- Bij niet nakomen van de afspraken t.o.v. zijn/haar gedrag kan de leerling:

- in een andere groep worden geplaatst met zijn/haar eigen werk
- één of meerdere pauzes binnen blijven.
- nablijven tot alle leerlingen vertrokken zijn.
- extra taken na schooltijd verrichten.
- tijdelijk niet toegelaten worden tot de TSO.

Fase 3
- Er wordt hulp gezocht bij externe deskundigen door de intern begeleider in samenwerking met de leerkracht en ouders.
- In deze fase coördineert de intern begeleider het proces in overleg met de leerkracht en directie.
- Alles wordt vastgelegd in het dossier door de intern begeleider.

Fase 4
- In deze fase kiest de directie in overleg met de intern begeleider voor één van de volgende maatregelen:
o tijdelijke plaatsing in een andere groep in de school.
o tijdelijke schorsing uit de groep. De leerling is wel op school, maar maakt zijn werk in een andere ruimte onder toezicht. De leerling heeft geen buitenpauze en mag niet overblijven.
- de ouders worden schriftelijk op de hoogte gesteld van de maatregelen door de directie.
- alles wordt vastgelegd in het dossier door de directie.

Fase 5
- in dit extreme geval gaat de directie over op de procedure tot schorsing of verwijdering.
- er wordt een verslag gemaakt in het dossier.

7. Procedure schorsing of verwijdering

Schorsing
Dit is aan de orde wanneer de directie bij ernstig wangedrag van een leerling onmiddellijk moet optreden en een time-out nodig is voor het zoeken naar een oplossing.
Dit mag maximaal 5 schooldagen en moet schriftelijk gemeld worden bij ouders, inspectie en leerplichtambtenaar van de gemeente waar de leerling woonachtig en/of schoolgaand is.
Na afloop worden er schriftelijke afspraken gemaakt met de leerling en ouders. Regelmatige evaluatie is noodzakelijk.
Verwijdering
Verwijdering gebeurt bij dusdanig ernstig wangedrag dat het bevoegd gezag concludeert dat de relatie tussen school en leerling onherstelbaar is verstoord. Verwijdering kan ook plaatsvinden volgend op een eerdere schorsing waarna geen verbetering is opgetreden. De directie moet zich inspannen om een andere school voor de leerling te zoeken.
De leerling moet thuis schoolwerk aangeleverd krijgen. Als er na 8 weken geen school is gevonden, wordt de leerling uitgeschreven en overgedragen aan de leerplichtambtenaar van de gemeente waar de leerling woonachtig en/of schoolgaand is. Ook de inspectie van het onderwijs wordt hiervan schriftelijk op de hoogte gebracht.

8. De begeleiding
De begeleiding krijgt op onze school vorm door:
- Begeleiding van het gepeste kind.
- Begeleiding van de pester/leerling met grensoverschrijdend gedrag.
- Begeleiding van de andere kinderen van de groep.

Begeleiding van het gepeste kind
- Medeleven tonen en luisteren en vragen; hoe en door wie wordt er gepest?
- Nagaan hoe de leerling zelf reageert voor, tijdens en na het pesten.
- Via kanjer regels laten zien dat je op een andere manier kunt reageren.
- Oefenen van een andere reactie (zie de Kanjertraining).
- Nagaan welke oplossing de leerling wil.
- Sterke kanten van de leerling benadrukken.
- Complimenteren als de leerling zich anders opstelt.
- Praten met de ouders van het kind.
- Het niet "over" beschermen van de leerling en het zo in een uitzonderingspositie plaatsen.
- Indien nodig met behulp van en in overleg met ouders hulp inschakelen, bijvoorbeeld sociale vaardigheidstraining.

Begeleiding van de pester/leerling met grensoverschrijdend gedrag
- In gesprek gaan over de reden van het gedrag.
- Laten inzien wat het effect is van zijn/haar gedrag.
- Excuses laten aanbieden.
- Eventueel een contract afsluiten waarin hij/zij aangeeft hoe zijn gedrag te veranderen.
- Consequenties als hij/zij ongewenst gedrag vertoont.
- Complimenteren en belonen bij verbetering van gedrag.
- Ander gedrag laten zien en aanleren met de kanjertraining.
- Gesprek met de ouders en de leerling over het gedrag.
- Zoeken naar de eventuele oorzaak van het gedrag.
- In overleg met intern begeleider en ouders externe hulp inschakelen, bijvoorbeeld sociale vaardigheidstraining, maatschappelijk werk, enz.

Begeleiding van de andere leerlingen in de groep
- Door gesprekken bewust maken van de invloed die ze (kunnen) hebben t.a.v. het voorbestaan of het stoppen van het ongewenste gedrag.
- Leerlingen stimuleren om voor zichzelf op te komen.
- Leerlingen stimuleren om voor een ander op te komen.
- De sterke kanten van de gepeste leerling benadrukken.
- Samenspelen en samenwerken met het gepeste kind stimuleren.
- Leerlingen aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor de goede sfeer in de groep.
- Regelmatig kringgesprekken houden en de afspraken bespreken en evalueren